

■ A levéltáros életpályákat bemutató interjúsorozat következő része dr. Szántó Lászlót mutatja be, aki 1990-től 2007-ig volt a Somogy Megyei Levéltár munkatársa, levéltárosa, főlevéltárosa, 1994 és 2005 között az intézmény igazgatóhelyettese is volt. A megye történetét kutató, ma is aktív közéleti szerepet vállaló levéltáros kapcsolata jelenleg is élő egykori munkahelyével.

Ötvöskönyiből Kaposvárra

Interjú dr. Szántó Lászlóval

Beszélgetőtárs: Farkas Péter

FP: Mikor és hol született? Milyen családi környezet, hatások jellemezték a gyermekkorát?

SZL: 1945. november 20-án születtem a Somogy megyei Ötvöskönyi községben, szegénysorú, 5 gyermekes parasztcsalád sarjaként. Apám korán elhagyott minket, így édesanyám betegsége miatt nővéreim láttak el minket az 50-es évek körülményei között. A család fenntartása mellett nővéreim az állami gazdaságban dolgoztak. A család, mivel az általános iskolában jó tanuló voltam, presszionáltak, hogy tanuljak tovább és a jövőben tanító legyen a hivatásom.

FP: Hol végezte az iskoláit?

SZL: Általános iskolai tanulmányaimat szintén Ötvöskönyiban, 1960-ban fejeztem be. 1964-ben a Nagyatádi Állami Gimnáziumban érettségiztem. Itt elsősorban a történelem és a földrajz voltak a kedvenc tantárgyaim, jó eredményeket is értem el. Ekkor még talán a földrajz, azon belül is a gazdasági földrajz állt hozzám a legközelebb. A nagyatádi járási könyvtárban szívesen bújtam az adatok sokaságát hozó gazdaságföldrajzi kiadványokat. Majd a gimnázium után a Debreceni Kossuth Lajos Tudományegyetemen szereztem meg történelem–földrajz szakos diplomámat. Debrecenben elsősorban a vendégoktatóként előadó Ránki György professzor az ELTE-ről volt rám nagy hatással, míg a földrajz területén Enyedi György professzorra igaz ez. Mindkettejük előadói stílusa, modora, újszerű vizsgáztatási módszerei engem is magukkal ragadtak. Külön ki kell emelnem Ránki György némiképp a korabeli kánonból kibeszélő szemináriumait, az ott számunkra kiadott motiváló feladatokat; itt ismerkedhettem meg először az idegennyelvű történeti szakirodalommal is. Ránki Györgynek és izgalmas kurzusainak is nagy hatása volt abban a döntésemben, hogy a 19. és 20. századi magyar és a nemzetközi történelem kezdett foglalkoztatni. Már az MSZMP Somogy Megyei Bizottságának munkatársaként, 1988-ban védtem doktori disszertációm az ELTE Bölcsészettudományi Karán, Donáth Anna tanárnő vezetésével, a disszertáció témaköre pedig Karl Marx, Friedrich Engels és az angol munkásmozgalom kapcsolódási pontjai voltak. A Marx és Engels kapcsán fő csomópontként tekinthető téma feldolgozása során sok esetben nehezebben

elérhető nemzetközi szakirodalmat és forrásszövegeket is sikerült hasznosítanom, ekkor még leginkább szótárak segítségével, ami némiképp lassított is a munkafolyamaton.

FP: *Melyek voltak az első munkahelyei?*

SZL: Tanulmányaim után előbb Balatonbogláron, majd 1973-tól Kaposváron dolgoztam, ahol a szakmunkásképző iskolákban voltam kollégiumi nevelőtanár, valamint nagy örömemre tanítási lehetőséget is kaptam Horváth Gyula tanár úr hathatós segítségével. A következő nagy váltás az volt az életemben, amikor a Kaposvári Tanítóképző Főiskola marxizmus-leninizmus tanszékén oktathattam 1979 és 1986 között. Itt elsősorban a magyar munkásmozgalom története és a tudományos szocializmus tantárgyat oktattam. Eközben diplomát is szereztem az ELTE BTK tudományos szocializmus előadói szakán.

FP: *Hogy került kapcsolatba a levéltáros szakmával?*

SZL: A levéltáros szakmával 1986-ban kerültem közelebbi kapcsolatba. Ettől kezdve, egészen 1990-ig az MSZMP Somogy Megyei Bizottsága Archívumának vezetője voltam. Itt az addigra már a Somogy Megyei Levéltár kötelékébe távozó Andrassy Antal helyét vettem át. A pártarchívumot korábban vezető, a rendszerváltás éveiben azonban már a Somogy Megyei Levéltárban dolgozó Andrassy komoly, precíz rendező munkát végzett – ezt alátámasztja az a gyűjtés is, amely mintegy kutatásainak széles spektrumát összegzi, amely az 1848-as forradalom és szabadságharcról egészen a Kádár-rendszerig tartott. Az 1956-hoz kapcsolódó úgynevezett „Ellenforradalmi gyűjteményét” kutatásaim során én is sikerrel hasznosítottam – azonban a pártapparátussal való szakmai együttműködés nem volt megfelelőnek mondható, a munkákat erősen gátolta az alacsony, mindössze két fős létszám is. Andrassy Antal rendszeresen járt át a pártarchívumba és elsősorban az ő személye kapcsán kerültem kapcsolatba a Somogy Megyei Levéltárral. Én ekkoriban a kisebb, járási (Curgó, Tab, Fonyód említendő itt elsősorban) pártbizottságok iratainak szálankénti rendezését végeztem. Idő híján a nagyobb szervek, mint a Kaposvári vagy Marcali pártbizottság iratainak rendezése, már nem sikerült, közbejött a rendszerváltoztatás. Miután vélekedésem szerint szerencsés módon dőlt el a pártiratok sorsa, tehát érvényre jutott az az elv, hogy a megyei pártiratoknak „helyben” van leginkább a helye és nem egy központi, fővárosi irattárban, elkezdődött az iratanyag átköltöztetése a megyei levéltárba. Ebben a levéltári szempontból átmenetinek mondható időben, 1989 decemberében tanácsolta Andrassy Antal, hogy keressem fel a párttitkárokat egyéb, „bent ragadt” iratok ügyében, ekkor azonban már részükről „zárt szekrények” fogadtak, és arról tájékoztattak, hogy minden irat bent van már az irattárban. A rendszerváltást követően a Somogy Megyei Levéltár keretein belül dolgoztam, előbb levéltárosi, majd főlevéltárosi beosztásban. Természetesen a megyei levéltárban is elláttam a pártiratok referensi tiszt-ségét, valamint a pártarchívum iratanyagának költöztetésében is tevékeny részt vállaltam. Mindezek mellett a gyűjtőterületi munkában is részt vettem, ami nem volt tőlem idegen, tekintve korábbi munkakörömet. A gyűjtőterületi munka során – sajnálatos módon – nem egyszer tapasztaltam, hogy az államigazgatás szervei hogy őrzik az iratokat, elsősorban az 1945 után keletkezett iratok állapota – nem ritkán pusztulása – volt aggasztó, főként a tárolási körülményekre gondolok itt. Levéltárosi munkásságom kapcsán említésre méltónak gondolom, hogy az MSZMP Somogy Megyei Bizottsága rendezése és

a vezető testületei jegyzőkönyvei napirendjegyzékének elkészítése alapján digitalizálták az 1956–1990. évi jegyzőkönyvek anyagát a Hungaricana és az Országos Levéltár programja során 2006–2007-ben. A Somogy Megyei Levéltárban 1993 és 1994 folyamán osztályvezetőként dolgoztam, majd 1994 és 2005 között igazgatóhelyettesként vettem részt az intézmény munkájának irányításában. A korábbiakhoz képest nagyobb felelősség és adminisztratív terhek mellett is kedvemet leltem ebben a pozícióban is. Az 1990. szeptember 1-jével kezdődő, 2007. december 31.-ig tartó munkaviszonyra a Somogy Megyei Levéltárban mind a mai napig szívesen emlékezem vissza. 2008. január 1. napjától kezdve nyugdíjas vagyok, de a közvetlen kapcsolatot a levéltárral nem vesztettem el, elsősorban kutatási céllal gyakran látogatom az intézményt, egészen napjainkig bezárólag.

FP: *Milyen céllal jött létre és milyen munkamódszerekkel dolgozott a Munkásmozgalmi Kutatócsoport Kaposváron?*

SZL: A Párttörténeti Intézet programjához kapcsolódva jött létre a Kutatócsoport Kaposváron is. A csoportnak én voltam a titkára. A Párttörténeti Intézet célja egy új munkásmozgalmotörténeti lexikon létrehozása volt, az új vezetői körre is kiterjesztve. A módszerünk elsősorban a Párttörténeti Intézetben történő levéltári kutatása volt, illetve a megyei pártanyagok is fontos részét képezték a kutatómunkánknak. Tanárok, a honismereti mozgalom tagjai és a megyei levéltár munkatársai segítettek a kutatást. A rendszerváltással azonban ez a projekt félbeszakadt és a Somogy Megyei Levéltár keretein belül sem folytatódott az ez irányú gyűjtést. Néhány elkészült interjú, illetve egyéb tematikus iratgyűjtés jelenleg is gazdagítja a megyei levéltár pártarchívumát. Egyébiránt bennem sem merült fel ennek a tevékenységnek a folytatása a rendszerváltást követően, amúgy is legalább 10 év kellett volna ahhoz megyei szinten is, hogy a tervezett munka igazán révbe tudjon érni.

FP: *Milyen irányú történeti kutatásokat végzett a Somogy Megyei Levéltárban?*

SZL: Mind az MSZMP Somogy Megyei Archívumában, mind pedig a későbbiekben a Somogy Megyei Levéltárban a referensei feladataim ellátása mellett nagyon szívesen végeztem történeti tárgyú kutatásokat. Leginkább Somogy megye történetéhez kapcsolódó, 19–20. századi, elsősorban politikatörténeti kutatásokat és írásaim döntő többsége is ezekben a témakörökben jelent meg. Az általam legfontosabbnak tartott publikációim a *Somogy Megye Múltjából* címmel kiadott levéltári évkönyvben jelentek meg, ahol először a dualizmus kori, majd az 1945. és 1947. évi nemzet/országgyűlési választások történetét dolgoztam fel. Nagy örömmel vettem részt az 1956-os forradalom somogyi eseményeinek feltárásában, erre 1991-től adódott lehetőség. Nemsokára, 1995-ben megjelentettem a Somogy Megyei Levéltár 1956-os anyagából egy dokumentumkötetet, amely *Az 1956-os forradalom Somogyban* címet viselte. Ennek a kötetnek a létrejöttében nagy segítséget nyújtottak a megye akkor még élő 1956-os elítélte, mint például a csurgói Kovács Andor vagy a Svájcban élő Poldesz Albert. Nagy Imre miniszterelnök befejezetlen önéletrajzána kiadásához – amely Viharos emberöltő címmel jelent meg a Nagy Imre Alapítvány gondozásában 2002-ben – a jegyzeteket és az utószót írtam. A 2006-ban *Snagovi jegyzetek* címmel megjelent Nagy Imre snagovi fogságban írott feljegyzéseiből összeállított forráskötet szerkesztési munkáiban is örömmel vettem részt. Mindkét említett

Diákokkal a Nagy Imre
emlékszobában, 2010

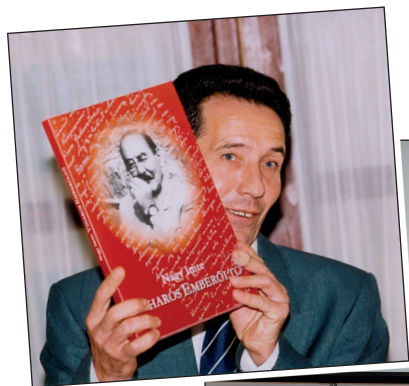

Somogy Megyei Levéltári Nap,
2005

munkában lelkesedéssel dolgoztam, mivel Nagy Imre miniszterelnök történeti szerepe a rendszerváltás óta érdeklődésem középpontjában állt, és motivált az a tény is, hogy apja Ötvöskönyiben született. A későbbiekben, 2017 folyamán felelős szerkesztőként valamint a kötet egyik szerzőjeként vettem részt az Ötvenhat Somogyban című kétkötetes levéltári kiadvány elkészítésében. A 2017-ben megjelent kötet már nemcsak mint forráskiadvány jelent meg, hanem az iratok közlése mellett esettanulmányokat is tartalmazott. Több írásom a megyei forradalmi események kapcsán, általános és egyedinek mondható kérdésekről, eseményekről a levéltári évkönyv mellett országos folyóiratokban is megjelent. Az 1956-os események mind a mai napig érdeklődésem, jelenleg is zajló kutatásaim elsődleges szeletét adják. Az általam készített levéltári segédletek közül a *Kaposvári Városi Tanács testületi üléseinek 1950 és 1990 közé eső napirend-katalalógusát* emelném ki, amely 2005-ben jelent meg a Somogy megye múltjából – Segédletek kiadványsorozatban. A helytörténeti irányultságú kutatásokat is rendkívül fontosnak tartom: négy önálló községtörténeti kiadvány elkészítésén túl egyik szerzője voltam több helytörténeti monográfiának is. Külön öröm volt számomra, hogy a szülőfalum krónikáját feldolgozó, 2020-ban Ötvöskönyi – Nyolc évszázad krónikája címmel megjelent helytörténeti monográfia egyik ötletgazdájaként és szerzőjeként szerepeltem.

FP: *Milyen közéleti tevékenységekben vett és vesz részt?*

SZL: Levéltárosi, történész munkám mellett az 1995-ben megalakult Nagy Imre Társaság Somogy Megyei szervezetének elnökeként is funkcionálok, mintegy Nagy Imre mártír miniszterelnök és az 1956-os forradalom és szabadságharc jelentős történelmi szerepének emlékeztetője szolgálva. Ujságh Tibor volt 1956-os osztópáni elítélt javaslatára lettem a Nagy Imre Társaság szervezetének tagja. E tisztség adta lehetőséggel élve

A Viharos emberöltő című könyv bemutatóján, 2002

Polgár Tamás és Kiss Norbert Péter Szántó Lászlót köszöntik 75. születésnapján a Somogy Megyei Levéltárban

több 1956-os témát feldolgozó konferenciát is szerveztem, mindig igyekeztem a téma szakértőinek előadásával megismertetni a forradalom és szabadságharc történetét az érdeklődő közönséggel. Sok esetben ezek az események a Somogy Megyei Levéltárral való hatékony együttműködésben valósulhattak meg: elegendő, ha csak az 1956-os forradalom és szabadságharc 40. évfordulójára, 2006-ban összeállított Kaposvári levéltári kiállítást említem. A kiállítás anyaga az 1956-os forradalom és szabadságharc somogyi eseményeinek dokumentumaiból állt össze. A Nagy Imre Társaság Somogy megyei szervezetében a mai napig aktív szerepet vállalom, szervezünk konferenciákat, kirándulásokat, amelyek mind Nagy Imre miniszterelnök életútjához, mind pedig a forradalom és szabadságharc eseménytörténetéhez kapcsolódnak.

FP: Milyen tervei vannak a közeljövőben?

SZL: Nyugdíjazásom óta is folyamatosan kutatom Somogy megye történetét, rendszeresen vendége vagyok a kaposvári közgyűjteményeknek, így természetesen a levéltárnak is. Jelen pillanatban az 1956-os forradalom és szabadságharc somogyi pedagógussorsait kutatom, ebből szeretnék egy nagyobb forrásközlő tanulmányt összeállítani a közeljövőben. Az 1956-os egyes somogyi események kapcsán tervezek a továbbiakban is publikálni. Nagy örömmel végzem az említett Nagy Imre Társasághoz kapcsolódó civil tevékenységet, a helyi programok, rendezvények szervezésében jelen pillanatban is aktívan és nagyon szívesen dolgozom.

FP: Köszönöm szépen a tartalmas beszélgetést! A további munkához, kutatásaihoz sok sikert és jó egészséget kívánok!